

שאלה: יש לי אחיין שהוא כהן והוא לומד מקצוע הרפואה. שם לומדים אנטומיה בחלקי גוף האדם, ע"י ניתוחי אברים פנימיים שנלקחו מגופותיהם של המתים. ידעתי כי על פי תורה אסור לכהן להטמא למתים. אבל שמא יש איזה לימוד זכות עליו? כי אם האדם מתרגל להיות חוטא, ורואה עצמו באור שלילי, יִדְרָדֵר ויסתגל לעוד חטאים נוספים. האם יש איזה שהוא היתר למה שהוא עושה? אין סיכוי שלא יפסיק מלימודיו. אבל אני מעוניין להציל אותו מלראות את עצמו "רשע", כי אז יחטא בעוד הרבה דברים.

תשובה: הרעיון שהצעת בשאלתך, שאסור לאדם לראות את עצמו "רשע" כבר נאמר על ידי ה"חפץ חיים". מעשה היה שהוא ובני ביתו שמעו בלילה שמישהו מחטט בחצר שלהם. יצאו כולם החוצה לראות מה קורה, ועוד הספיקו לראות גנב המטפס על הגדר עם שק מלא חפצים שגנב מהחצר, ובורח לו. רץ החפץ חיים אל הגדר וצעק בקול אחרי הדמות הנמלטת: "מחול לך! כל מה שלקחת הוא ניתן לך במתנה!". תמהו בני משפחתו, "מה הועלת בזה שצעקת כך?" ענה "לא רציתי שיעבור פלוני [שלא זהיתי מי הוא] איסור גניבה". ענו לו בני משפחתו, "אבל היית יכול למחול בינך לבין עצמך. מדוע להודיע לו על זה?" ענה הרב: משנה מפורשת היא "אל תהא רשע בפני עצמך" (אבות, ב) שאין לו לאדם לראות את עצמו באור שלילי, כי מזה יתקלקל בדברים נוספים. אלא לעולם יחזיק אדם את עצמו כבינוני.

לפי דבריך שבין כה אחיין שלך לא יפסיק מלימודיו, לכן תאמר לו שהרב הראשי לישראל בזמנו, הרב שלמה גורן, מצא לימוד זכות. במאמר למדני בן 19 עמודים "האם מותר לכהן ללמוד רפואה?", מאמר שהופיע ב-"דעת" (מכללת הרצוג) בניסן תשס"ב (2002) כרך י"ח, וכן באסיא סט-ע) הביא דעת הראב"ד שכאשר הכהן הוא כבר מלפני זה טמא טומאת מת, אין עליו איסור להטמא בטומאה נוספת מאיזה מת. והוא מציין שגם רבנו תם כתב דברים הקרובים לכך. אמנם ה"משנה למלך" (הובאו דבריו בסעיף ט של המאמר) מסכם שהרמב"ם ורוב הראשונים אינם מסכימים לדברי הראב"ד, אבל סוף כל סוף הוא מגדולי הראשונים. הרב גורן מסכם מאמרו שלכתחילה ראוי לכהן זה לחפש אפשרות אחרת ולא להיטמא, אבל אם קשה לו, שיענוד כל הזמן שרשרת של מתכת שנטמאה או במגע מת או שהיה באהל המת, וכל זמן ששרשרת זו עליו, אין לו איסור להוסיף טומאה על טומאתו.

ובאמת יש להוסיף כאן סניף אחר. הרב שלמה איגר (בנו של רבי עקיבא איגר) כתב הערות לשו"ע יורה דעה שנדפסו על הדף בשם "גליון מהרש"א". שם בסי' שע"ב מציין לדבריו שאמר גם בסי' ש"ה שהכהנים בזמננו ישנו ספק אם הם באמת כהנים, כי אין הם שטר יחוס ודאיי. ומסכם "ויש לעשותו סניף בספקות".

כדבר הזה שאין ודאות שהכהנים בזמננו הם כולם כהנים, כתב גם ר' יעקב עמדין (שו"ת שאילת יעבץ ח"א סי' קנ"ה, על סמך דבר ריב"ש).

ולכן יש כאן ספק ספיקא, אם גם האחין שלך הוא באמת כהן, ואם הוא כן כהן, הרי אפשר לסמוך על הראב"ד. ועל אחייןך לקנות שרשרת שהיתה באהל אחד עם מת יהודי, וילבש אותו כל הזמן שהוא לומד רפואה.

ובזה יראה את עצמו כממשיך להיות יהודי שומר מצוות, ויש בזה עידוד ותמיכה שימשיך לקיים שאר מצוות התורה, ולא יפתה אותו יצרו "כאשר אבדתי אבדתי". ותודיע לו שהיתר זה הוא בדיעבד, ורק מפני שעת הדחק. מצטרף לזה שעסק הרפואה הוא למען הצלת נפשות. ואין ספק כי במשך השנים הבאות האחין שלך יזכה לרפאות כמה וכמה אנשים ממחלות מסוכנות. ולכן ינצל היתר זה.